

NARODNI POMORSKI NAZIVI U HVARSKOJ OPĆINI

Sakupio i u govoru sela Brusja napisao g. 1950.

*don Juraj Dulčić, kapt. prepošt**

I. SREDSTVO PLOVIDBE — BROD

1. Vrste brodova

Sve vorsti splovih, ča su naši stori zvoli *dr̄vo* (nojpri po talijonsken: legno), zovu se jednin imenon *br̄od*. Ako je moli, onda *brodić*, a ako je štramengo velik, onda *brodušina*. Svako pok vorst imo svoje ime, kako ćemo odma vidit. Nojmanjo je vorst, mislin, *gūndula* oli *cátara* s rovin odnon. Isto tako *patāna*. Onda bi doša kako parvi provi brod: *kajžć*, ako mu je posičena karma, ča reču mornori, da imo »*pūpu kvōdrú*; a ako imo *áštu* na *karm̄i*, kako i na *pr̄ovi*, onda se zove *gūc*. Zatin dohodi *gajèta*, ako imo jedon *škāf*, a ako dvo *škāfa*, onda je *levūt*.

Kod ribonjo s velikin mrižima, navlastito, kad se meće trata, najveći se brod sa dvo *škafa* zove *levūt*, a sridnji: *gajèta* s jednin *škāfon* (a puno putih su i dvi gajete); na kojoj su *sviçór* i *šijāvac* — zove se *sviçarica* ili *lója* (u Varbojskoj — *lójda*); a nojmanjo gajeta, u kojoj je *barkarjúl* oli *barkír*, zove se *bōrka* ili *barkarica*.

U nos se ne reče čamac.

Od *brodih na j̄dra*, kako bismo rekli: *j̄drilic*, od molih do sridnjih, a do bota i do velih, toliko je baštordih navlastito iza kako su došli motori da njin ní lako odredit ime ni kojen rongu pripadoju. A od *j̄drilic* oli *brodih* na *jidra* po storen i stanoviten kalupu, prez riborskih *brodih* i prez *jahtih* i *koterih* za luš, ako ćemo počet od manjih za *kōrge* — nojpri je: *štēla* s visokon *lantīnon* i, to se zno, s jednin dugin *flōkon*. Onda dohodi *kōter* s oštron provon; onda *bracēra* s jednin *j̄dron* i s jednin *flōkon*; zatin *brigantīn* s oštron *pr̄ovon* i s jednin ili s veće *flōkih* i s *pūpon kvōdron*; sad dohodi *trobākul* s jednin, a digod sa veće *flokih* i sa dvo *jidra*, koje stoju priko *ōrbura* (u zodnje vrime niki iznóse su somo do *ōrbura*); onda dohodi *lōger* su dvo lišo *ōrbura*, a ako su tri ili četiri *ōrbura*, onda se brod zove *palabòt*. Ova dvo zodnjo užaju imat po veće *flōkih*.

Tragēt je brod koji je po manjih mistih redovito nosi stvori i jude, a i poštu. A to je bilo pr̄i vaporeh (a i kašnje malo).

Ako ostavimo na bondu *vapōre*, *kavafōnge*, *maōne*, *cistērne*, *remurcadūrē*, *kōće*, *divērše motorē* i tako daje, pok još i store *lagēne*, *penice*, onda mletáške

galije i fūšte, spomenut ćemo vele brode na križě. Nojpri je škūner oli golēta s oštron prōvon i s pupon kvodron i sa dvo jidra, od kojih je parvi: gore križ a ispod njega rōnda (jidro), a drugi lišo. Flokih imo veće. Ako je ovakov brod sa dvo ōrbura i to parvi s križima a drugi s rōndon, onda se zove škūna. Iza tega dohodi brīk, koji imo dvo orbura s križima oba. Onda bārkbēštija koji imo tri orbura, parvi na križě, drugi i treći na rōndu i kontra-rōndu. Bārkb imo tri orbura, od kojih dvo na križě, a treći s rōndon i kontra-rōndon. Napokon nāva koje imo tri, četiri i pet orburih, od kojih su tri na križě, a drugi lišo.

Izmeju križih dvignu se rōnde i šovrarōnde, a i s bonde broda nad more se pružu jidra zvona: škovamāre. Būnje su škote na križima. Duple su. Brāci su konopī, koji odozdola skūpjāju jidra na križih, a revērši ih smotāju uz penūñ.

Ča se tiče brodih od gvēre, prī su ih zvolī fregōde, karocōde, inkročjadūrī, fundatūrī koji su bili svi na jidra, a kašnje na tām bure. A sad se zovu karocōde, torpedinjēre, drenūti, minonōsci, podmōrnice i tako daje.

2. Gradnja broda

Brod se grodi na škvērū, a grodi ga brodōr oliti von kalafōt i njegovi garzūñi. (U nos se kalafot zove i brodor, a oni koji navigo na brodima je mornōr, a ne brodōr!)

Orudje, kojim se brodōr služi pri lavūru od brōdih, nojparvo misto imo tēslica, tēsla oli čēsar, sikīra, šēga ili pīlā, plānja, mlōt i mlačīc i klīščā. Ne manje vidiš svōrdle od nojmanjega do najvećega. Svōrdli su od tri vorsti: amerikōnski patēnt, arbanāški patēnt, naš domōci patēnt. Strūg je svakako potribit za planjōnje dasōk. Dlitā oli litā za kalafatōnje, a to će reć za zaturkōvōnje stūpe u komišūre od madīrih i tako daje — na oštarju mogu imat jedon rīz, a mogu ih imat i vajo da imaju dvo, tri, četiri, pet i šest rīzih. Potribita je donkle i stūpa, a i vūna, onda režīna i kalifōnja. Onda dohodi ū toj macōla i vijōla, borēl od mākine i klōnfe, a do potrebe sve orudje ča užaju duperāt marangūñi. U novo se doba duperaju alōti na strūjū.

Nī potriba govorit obo drivu, čovlima i čōdinima svake vorsti.

Za piturōnje broda pitūron, katrāmon i blākon hoće se pinēl, a za moščēnje broda pāklon duperō se skūbal. (Skubal je na šćopu namotona vuna, koje je onda kako veliki pinel.) Potribiti su i vōži za mōst i pitūru i za teplēnje pākla.

Za grodjenje velih brodih, ako nisu od gvozda, duperō se hrastovina, a za mole brode iz naših krajih najveće borovina.

Vajo u to pazit na pojedini dil od broda. Tako za bonde od velih brodih vazimje se pinjovina oliti von borovina, a za mole brode od športa duperō se tuje drīvo: tik, mahagōni, pūpoj, silversprūs i tako daje, a za drēte kūse duperō se i āriž (jer se on ne savijē). Za obišne brode i to za unutrašnje kūse (recmo: za rebrā i drugo) služi dobro i smōkva, kostūja, osobito mūrva, brīst i česmina.

Za madīrē vazimje se kako i za bonde.

Za kuvertu se vazimje pinovina (borovina); kod manjih brodih smrīka; a kod brōdih od športa (od lūša) duperō se furēšti materijōl, kako smo vidili.

Čdvoli i vīde, rebatīne (zokdvice) i svi artikuli od metōlā, ako se duperaju, imaju bit pozingovoni, ako nisu od latūnā oli od rāma.

Kad se grōdi novi brōd, tote se trajto obo interesu i obo obrazu, zato se lavurō sa svon pomnjon. Nojveće okolo tega, razumi se, nostoji prōto. On svakomu razdili posol i pazi na svakega garzūnā i na njegov lavūr. A svaki jepet garzun nostoji da bude pōfolan, a ne obrūžen, i da se on bude sōm nazīrāt na svoj lavur i s njim se dičit. Zato, kako u mravišću, svak nostoji ko će boje: niki pilō (šegō), niki mīri kūse, niki rašpō niki stargō, niki varti vijōlon, niki pribījē čdvole, niki svōrdlon rāpe čini; jedon tūčē mlōton, drugi pribijē rebatīne, treći slōgo kūse i tako redon. A kad se slōži brōd, onda niki rašpō, glādi i lišō, niki kalafatōjē, niki piturōjē, pegulō i katramō, niki dlītōn rīže i kopō. Malo se ode sīčē, ma ča se sīčē i lavurō sikīron i čēseron, te se sve reče da se dīlo.

Retāji ovih lavurih zovu se strugdōtine, šegadūra, trišće i triščice, a od planjōnjo — lumbēl.

Za poridnuće broda u more potribuju vēže, krīki (vīnci), pōlūge koje vajo dobro nalojīt. (Poznata je ona rič Salamunove sestre: Fala Bogu i loju!) Za istegnuće hočedu se argōni, bučēli i tāja i, bome, čovičjo snoga.

3. Dijelovi broda i što je na brodu

Brod je kako jedno veliko, od driva učinjeno korīto, kako ga i zovu (veli su brodi od gvozda), a to korito na jednen i drugen kraju svarsīje s punton. Parvo se punta zove prōva, a zodnjo karmā. Brod je ugrōdjen od dasōk i od gredīc, a na dnu ili odnu izvonka imo osnovnu gredu kojoj se zove kolūmba. Ova kolumba na provi i na karmi uzgor je iskrivjena, i ti se onda uzdvignuti dil u svojen zōvdju zove karōc, a zodnji usprovnī dil zove se āsta. (U Brusju i Komiži vorh od āste, kojoj se povar korita dviže, zovu karōc, i ti karoc od prove na većin brodima, kako na braceri i trobakulu, imo darvenu berītu.) Uz āstu od prove namišćen je nad moren penuncīn za flok, a uz āstu od karme pridijen je māškulima timūn. Ispod timūnā su jēlice od motōrā, koji je u karmi od broda, ma to nī na svaken brōdu. Iznutra od āste je kontraāsta, zvona trihīja, kako na provi tako i na karmi. Onda od prove do karme nanizoni su u širinu broda po svoj kolumbi kusī na fožu izvornute polkove, uzgor nogami, i to se zovu rebrā ili kōrbe. Te korbe na dnu se zovu lukōče, a s jedne i druge bonde lukoče uzgor — zovu se cāpuli. Rebra na karmi i provi drugačije izgledaju i imaju posebno imena: ča je posrid broda lukoča, to je ovde kalōta, a ča su po bondima broda (dī je korito široko) cāpuli, to je ovde imbuškamēnat. Ma sve ovo s drugim lukōčima i cāpulima čini zajedno rebrā oli von kōrbe. Priko svih rēbor od karmē do prōve pričavljaju se dāske koje se zovu madīrī, a glōve in se prigvozdū, jedna uz āstu od prove a drugo uz āstu od karmē ili boje rečeno uz kontraāste. Povar kolombe je iznutra i kontrakolūmba, a ne dalekō od te kontrakolombe pri bondoh broda, uzduž priko spōja od lukōčih i cāpulih od prove do karme pričavljone su dvi daske (jedna s jedne a drugo s druge bonde), koje se zovu terciarije. Od njih do kontrakolombe, koja se zove permezāl, tremezāl i tramezāl, postavjene su daske, zvone pajōli, a ispod pajolih je šupjina, koja se zove santīna. Povar parvih pajōlih nahodu se i drugi pajōli

koji počijū na *balaštrīni* s jedne i druge bonde broda. Priko broda su jedna ili dvi grede, koje se zovu *katīne* ili *katinēle* ili *bōnci*. (Niki i parvu gredu u škafu, ča je prima stivi i na njoj škaf počije, zovu *katīna*, a niki je zovu *trástan*, po čemu se onda i veslo tote namišćeno tako zove.) Na kajčićima je iznuāra karme namišćeno ništo dasok za sidjenje, zovu se *sidīta*.

Rekli smo da korito od broda s jedne i druge bonde povar rebor zatvoraju *madīrī*. Fermojmo se čas na njima! *Parvi madīr* oli *pōs* odozgora — zove se *cēnta*. A na centi s dolnje bonde, izvonka, za ures je učinjen *kordún* ili *filēt*. *Parvi madir* dole uz kolumbu zove se *picún*, a drugi povar njega *višepicún*, treći pok *bracōla*. Svi drugi imaju svoj broj.

OVAKO stoji stvor s koriton od broda. Ma korito riborskega broda pokriveno je s jednin ili sa dvo *škāfa* (jedon je tad na provi a drugi na karmi). Škāfi zajedno činu *kuvērtu*, a *pūt* od jednega škafa do drugēga povar rebor i madirih zove se *koridūr*. A ti škafi počivaju na gredoh, nazvonih *lāte*. Parvo lata ispod škafa prima *stīvi* rekli smo da se zove *katīna* koju uz jednu glove i drugu imo *bracūlē*. Škaf je učinjen od dasók (madīrih), a kut mu se uz kontraštu zove *zđja* ili *lástovica*. (More bit da se zove »lastovica«, jer sličī kutu od zida u var kuće, koji se zove lastovica.) Uz lastovicu je na škafu *otvōr*, zvon *purtēla*, koje imo *pochrōv*, koji je krivo nazvon isto — *purtela*. Škaf imo okolo sebe darveni okvir od dvi grede i to se zove zajedno *rázma*. A ako je to razma izvonka pokrivena tonkon dašćicon, ta se zove *kuvertēla*, *fodrīna* ili *fodrún*. A ako je na razmi borke kakova darveno ōgradica, zove se *paramār*, a ōgradica na kraju škafa prima stivi zove se *travērs*.

U borci moli škafić na karmi zove se *karmīca* ili *pālmīca*.

Komižani, koji gredu na daleko lovit, šćak na Palagrūžu, da imaju obranu proti moru, učinū od *fōlkih mōrtvu bōndu* za svoje borke i po temu in se brodi zovu *falkūše*.

PO KRUNI ili rubu od korita, koji je na škafu pokriven razmom, a po sridi broda kuvertelon, ča se zove koridur, udiveni su *mōnkuli*, *pōlci*, *furkōči* oli *frukōči*, *sōha* i *parōda*. Grēdu pok, koje je po karmi pružena s obe glove vonka broda nad moren i imo *ležđ* i *škāram* za vozenje, zovu *jōrōm*. (U Brusju i Komiži zovu bīju sa dvo ili tri rogójka *sōha* ili *furkōč*, *frukōč*, a glove od grede pruženu po karmi vonka broda zovu *parōda*, dočin u Foru to zovu — mislin: krivo — *sōha*.)

Na brodu su i *veslā* za *vozenje*. Molo vesla na kajčiću i gūcu zovu se *parīčī*. Na ovin brodićima nahodu se darvene *blazinje*, koje se zovu *škalamare*, a krolki *šćapīc* u to udiven za vozenje zove se *škāram*. Uz ti se škaram priveže *parīc* konopčićem, koji se zove *štrōp*, i tako se vozi. (Kad se ništo ovamo i onamo razdili, da ništa ne ostane, reče se: Ča u štrope ča u škorme sve je išlo!)

Sad kad smo na *veslīma* od bōrke i levūta, red je napomenut da svako veslo imo svoje ime ili se zove imenon položaja na kojemu je. Nojparvo je 1. *veslō od karmē*, onda 2. *veslō prid karmón*, 3. *trástan* (srida od broda i parvo katina od stive se zove *trástan*), 4. *fogún*, 5. *veslō od škafa*. Na levutu je 1. *veslō nā rog*, 2. *špōda*, 3. *karmā*, 4. *veslō pri karmī*, 5. *fogún*, 6. *puntāla gōrnjo* i 7. *puntāla dōlnjo*.

Još o veslu vajo reć kako se dili i kako se svaki dil zove. A to je ovako: *rucēj*, *bracūl*, *zirún* i *pōlā* (niko ne zno kako se zove vorh od polē). Niki dilu

veslo ovako i zovu: *rucéj*, *vлага* — ako je okruglo, a *zirún* — ako je na četiri ugla, onda *štröp* i *pölä*.

Spomenut ćemo i *timún* koji se maškulima obisi obo aštu od karme. *Timún* imo *vröt*, na koji se nadije *argütla gôlon*. (*Gôla* se zove rapa na argutli.) *Srida* se argutle zove *zirún*, a *kroj*, koji se rukón darži, *rucéj*.

Na levutu i to pri aštu od prove privežen je za uspinjonje na brod kus driva koji se zove *capapije*.

Posrid broda uz parvi *škäf* usoden je u jednu rapu na dnu *örbur*, a na *škáfu*, di se *orbur* naslónjo, inkavon je jedon polukrug u koji *orbur* *zasède*, i još ga se gvožden ili konopima priveže. To polukružna *udùbina* zove se *gôla*.

Na *orbur* se *dvìže* ili *išòjè jìdro konopón*, koji se zove *gindác* ili *mánat*. (Drugi padež od riči »mánat« je »món̄ta«, zato se i konopčić na floku zove *montčíc* i dohodi od te iste riči »mánat«.) *Konöp* kojim se privežije *lantína* od jidra uz *orbur* zove se *trđca*. *Konopi* koji vežiju vorh od *orbura* i to od *papafiga* do korita i koji na većin brodima imaju *trěse* za penjat se na *orbur*, zovu *sörtije*. Napokon konopčić koji je od vorha lantine do karme i koji regulu jidro i lantinu zove se *sùštica* ili *šùšta*.

Hoćemo li govorit o jidrima, počët ćemo od prove. Na pròvi je uz somu aštu *kolčíc* koji se zove *baštuncñn*, a prìdo nje se privežije *flök*, jedon ili veće od njih. *Flök* je pok svaki skrojén na trokut; imo na krajima *reförce* (gornji se *reförce* zove *variija*). *Konopčić* na floku koji ga svežije s vorhon od *orbura* zove se *montčíc*; drugi konopčić koji ga svežije s ašton zove se *gáša*; a konopčić koji ga svežije sa *škáfon* zove se *škđta*.

Jìdor su dvi vorsti: na tri kantuna je *jìdro pèna*, a na četiri kantuna *jìdro trěvo* ili *trěva*. *Jìdro pena* priveženo je gore na lantinu kojoj se doljno glova zove *máca*, i prez dolnjega penuna je; dočin *trěva* imo na dolnjen kraju *penún* koji je privežen uz *jìdro marafúnima*. Ako trefi da jidro trevo nimo dole penuna, zove se *mìstika*, a *tarcarùli* ili *tarcalùnì* su knopčići s jedne i druge bonde jidra i služu za smanjenje jidra za velika vitra. I jidro imo po kutima *reförce*, koji se na vorhu jidra, a i floka, zovu *variije*. *Varije* se zovu na jidru *trěva* gornji i dolnji *reforc* iznose. Okolo svega jidra, za čvarstoću jidra, tvrdo je prišiven jedon konop koji se zove *gratív*. Na kutu od prove pri *máci* od *lantíne* jedon je konopčić do ašte od prove koji se zove *davónt*, a drugi od iste *máce* do *orbura* koji se zove *podörbur*, a na kraju od karme je konop koji je zadiven izvonka broda za jednu *kjùku*, koja se zove *kastanjôla* ili *kùka*. Ti konop zove se *škđta*.

Jìdro — kako i *flok* — sašiveno je od veće *fìros* (*fìrsih*), a zodnji mu se dil, ča *hlámo* na vitru, zove *ventóm*.

Za šuštu oli šušticu smo rekli malo pri, ča je i žoč služi.

Za osiguronje broda u portu od gruba vrimenta kod velikih brodih je sidro zvono *ònkara* s dvi *lopáte* i s *krížèn*, a kod molih brodih je *sidro* kojemu se šćop zove *fâž*, a na četiri grone (koje u stupu svežije *věra*) četiri su *lopátice*, ča se zovu *máre*; dočin se vitica na vorhu šćopa zove *anël* ili *prějica*, koja služi za privezonje *surgadíne* kad se brod *armižòjè*.

Misto sidra, za manje potribe, priveže se *arganël* (tanji konop) za kamik, koji imo rapu na sebi, i surgo ga se kako sidro bilo za daržonje broda bilo za daržonje *mríž*. Ti kamik se zove *mážor*. (*Mažor* je kamik koji imo na sebi rapu i u tu rapu udiju mladići kitu cvičo i stovjaju to na ponístru oli na

kuću divnjami na osvlt parvega maža, pok zovu tu kitu mōž a kamik tako rapjev zovu mážor, a po temu i ovi riborski kámik isto zovu mážor, sa svin da nimo nikakova poslã s mážen misecon.)

Na brodu su *alõtĩ* (osi napomenutih): *barĩlci* s *kalũmon*, *mólo svićálo* za »pod sviću«, *tráina*, *fruzõda*, *mulinèli*, *õrkul*, *šácac*, *motovilo*, *kolóç*, *kanj-čènica*, *ũdice*, *pjũskãlo*, *sinjól*, *bucèl* i *tãja*, *krõk*, *škandõj*, *jõgle*, *kõnce* i *brĩtvica*, *põbuk*, *parangól* i *šemet*.

Za svićaricu hoće se *svićálo* koje se *nasódi* na *svićõlnicu*, priveženu uz aštu od prove konopćičen koji se zove *vènat*.

Kad se vozi u kajiću na karmi jednin veslon, to se reće *vozit na gundu-ljeru* ili *vozit na šija-võga*. Kad se obično vozi, reće se: *Võz, vòste*, a: *zavèž, zavèšte. Šija! Võga! Šija karmã! Võga prõva!*

Ne reće se mašina, nego *mákina*.

II. PLOVIDBA

Pri veživõnju broda reće se: *vèž brod*, *ćãpa cĩmu*, *vèž cĩmu za kolõnu*, za *prõjicu*, za *anèl*, za *krõj*, za *prèzu*. A za odveživõnje reće se: *ũga-dežũga*, *odriš tu cĩmu*, *mõla tu cĩmu*, *sãlpa cĩmu*, *odriš po karmi*.

Konop kojĩn se brod uz kraj *armižõjè*, jedon je *po karmi* (baš s protivne bonde od sĩdra i surgadĩne) koji se zove *burdĩž* oli *purdĩz*, a kojĩn se *vežijè prõva* zove se *barbĩta*. Za konõp od sĩdra rekli smo da se zove *surgadĩna*, jer se s njim *surgõjè* sĩdro za *armižõnje*.

Krõj od svakega konopa zove se *cĩma*, a digod je pod imenon *cĩma* vas konop. Tako pri *potèzõnju tráte* zove se cimom vas konop kojĩn se mriža s jedne i druge bonde *potèže*.

Konopi su na brodu, prez surgadĩne: *ũze*, *barbite*, *purdĩzi*, i njih smo već napomenuli; onda: *lancõne*, *gũmine*, *lĩčmine*, *arganèli*; onda za jidra: *gindũc* oli *mãnat*, *trõca*, *škõta*, *davõnt*, *podõrbur*, *gãša*, *sõrtije* i *montĩc*; onda za povežõnje: *gratĩv*, *tarcarũli* oli *tarcalũni* i *marafũni*. Imo i *garlĩn* i *merlĩn* i drugi.

Brod se *armižè* kad imo poć na put oli na ribe. (Kad niko pèško u poslu, reće se: Pri bi se galija õrmola. A ima i: Galija ne čeko jednega.)

Brod se *armižõjè* oli se *stovjo u armĩž*. Tad se *ankorõ*, a to će reć *surgo sĩdro* na komonu: *sũrga*. A kad se dviže *õnkara* ili *sĩdro*, govori se: *sãlpa õnkaru*, *sãlpa sĩdro*. Onda se priveže uz kraj *purdĩzon*, a u zodnju *po provi barbĩton*. (U narodu je šaljivo *govorõjka*: *Arlãj-batarlãj*, *vazmĩ barbitu* i *skoć na kraj*.) Kad priti *grũbo vrĩme*, onda se brod *razveže iz bonde u bondu* debelin *lancõnima* i drugin debelin konopima.

U *nevèri* kad ne vridu ni vesla ni jidra, *brod se stavi na sĩdro: surgõ se sĩdro na dnõ*, ako je plilko, ili ga se na *debelen moru* pusti za sobon — i to mu je onda i sĩdro i timũn.

Zapovid za odtisnuće broda od kraja je ovo: *odriš cĩmu*, *mõla konõp*, *skup konop*, *bũta cĩmu ũ more* — oli *nã brod*, *sãlpa sĩdro*, smotoj surgadinu, *dućõj*, *izdućõj* i *prĩdućõj* surgadinu. (*Dućãt konõp* bilo koje vorsti, a onda *izdućãt* i *prĩdućãt* konop hoće reć skupit ga, smotat ga kako kolać — i to vajo ućinić od live na desnu, kako sunce gre, jer se inakije *izverunõ*.)

Kad je veliko sunce, a i somo vrućina, onda se brod *štrápje* tukuć po moru veslôn ili kojón daskon ili se *polijě* moren, koje se grabi *bujòlon*, a obavi je se brod i mokrin *parašòlima*.

Kad brod *púšćo vodu* ili se napuni vodé, onda ga se *šekò* i *ošekò*, a voda se iz njega *išekò*.

Kad je brod *špòrak* iznutra, onda ga se *fregò* i *père*, a šporoko se voda *išekò*. A kad je već malo, onda se grabi *šěšulon* i *spùgon* ili se púšćo kruz rápu, ča je kraj *kolúmbe*, a na kojoj je *čep*. Izvonka se čisti brod, kad ga *popáde tròvã* ili kojoj drugo *sátvor*, *bruškñnon* ili nikon oštron i guston trovon u busu, koje se — ako se ne varon — zove *peròč*.

Digod je potreba čagod i *ostargàt*, a svakako vajo digod brodu dat *ogònj*, kad ga se imo *katramàt* ili *opaklñt* (*pegulàt*) — a pri tega *stùpon kalafatàt*.

Strone su svita, kako i indi u našen harvonsken narodu: *istòk*, *zòpòd*, *siver* ili *bùra*, *jùgo*. A vitri se ovi spominju (pren da govoru, da ih je tristicivo po broju): *levánat* i *gregolevánat* (*levantòra*, *levantñc*, *levantñn*), *jùgo* (*jùgovina*, *južñn*), *òštro* (i *òštrijòda*), *lebič* (i *lebičòda*), *garbñn* (*garbinòda*, *garbinjácina*), *pulenat* (i *pulentòda*), *maještról* (*majštralún*, *majštralñc*), *maestro-tarmuntòna*, *tarmuntòna* (i *gregotarmuntòna*, *tarmuntaněž*), napokón *bùra* (*burñn*, *bùrica*, *burinět*, koji se liti — ili misto njega *levantñn* — izminjuje s *maještrólñn* do bota svaki don).

Kad je vrime mutno, reče se da je *ingarbujiòno vrime* ili *árija*, ili *kùlaf* da je *ingarbujiòn*. *Lampò na bùru*; *išla je nevěra* (*òblok*, *vitar*) *nà goru*. Kad je nebo od sniga, reče se: ovo je *snìgovina*.

Reče se i za vitar: *vitar je návonka*, *vitar je od krája*, *priko škòdja*. Reče se: *zabilila je gorã*; *obúka se je kùlaf*; *u dnu je polsičeno*; *čarò odozdòla*; *grãbo je dòle*; *sve je obučenđ*; *sve je zadúšeno*; *nevěra je parćòna*; *tarmuntòna* — *bùra parćòna*; *frñško bùra*; *frñški maještról*; *frñško jùgo*. (Bura je u nos ne svaki joki vitar, nego somo oni ča puše od sivera.)

Kad je lipo vrime, reče se da je *tišinã*, da je *bonáca*, *bonáca kako úje*, *mñrno kako úje*, ili je koji *rěful*. A kad je *rúžno vrime*, reče se da je *fortlña*, *něvrime*, *bòžje vrime*, *uragòn* ili *ragòn*, *šijún*, *pijávica*, *pijávíčina*, *nevěra*, *òbis*. *Parì da će nebo nã zemju pãst*; da će se sve *šubišãt*. Tad *pñnu bòte* i *bili se mòre*; tad *štrápje slòp* na visoko i daleko, a *špalměji letu* kako veliki *lancùnñ* nad bòtima *bisna mòra*. Osobito kad se *razmòše bùra* oli *jùgo*. Posli *nevěre* čuje se *bucònje*. Bude *visòko mòre*, *mòrtvo mòre* ili *marěta*, i *šćiga*. (U Foru — i to u portu — je *šćãk* i *Šćigov bòk*.)

I za *strújù* oli *kurènat* se reče da je *kurènat odozgóra*, *kurènat odozdòla*, da je *gòrnjo vodã*, *dòlnjo vodã*.

U nos su *bòte*, *bòtice*, a ne reče se »val«.

Brod se na moru *zìbje*, *vójo*, *lelùjo*.

Reče se: *plñma* i *òseka*; *věliko je plñma* oli *abùnda*; *věliko je òseka*. A reče se i: *visokò je mòre*; *báso je mòre*; *osékle* ili *oseknùlo je mòre*.

O baratonju s jidron reče se: *dvìgnut*, *išãt jìdro*; *mainàt*, *kalàt*, *molàt jìdro*; *màina*, *mòla*, *kàla jìdro*! Ma *molàt* se duperò nojveće za konope: *mòla škòtu*; *mòla málo davònt*; *mòla gindãc*. Obo jidru se reče: *zavìt*, *smotàt*, *razmotàt jìdro*; *skròtìt jìdro*, *podvězàt tarcarùlě* i *parafuně*; *čapàt rùku* dvi *tarcarùlih*; *primìtìt*, *prihìtìt*, *privàré* *priko jìdra*.

Kad brod *dobro gré*, reče se da *šiko*, da *razgárée mōre*. A kad ni vitra, reče se da *martvóri*, da *plūto po mōrū*.

Jidri se u karmū, u *pōl karmé*, a kad je vitar u provu, onda se *burdižō*. Kad se gre uz vitar, vajo *orcāt*; reče se: *ōrca. Gre se na orcu*. Za niz vitar reče se: *pōja*. Donkle, *orcāt* i *pojāt*: uz vitar i niz vitar. *Pōja ala tūrka* — to će reć: okrenut se niz vitar; a to je perikulōzo za izvornut se kako ništa.

Kad se s brodon dojde u pōrat, reče se da se je *ariválo*, *dóšlo*, *pojálo*, *kuštálo*, *tresálo* oli se *išlo u pojōdu*; onda se *surgálo* komondon: *sūrga*, *hīt sīdro*, *vārz sīdro*. I onda: *čápáli smo se krája*, *tukáli smo krōj*.

U nos se sad govori: *pōrat*, ma se je pri siguro govorilo: *lūkā* — po stanovitin imenima ča su još ostali: *Krížno lūkā*, *Lučica*. U portu se nahodi *mul*, *mulíc* i *mandrác*. Nojde se: *bōva*, *lantērna*, *feról* ili *felór*, *kolōna* — kako *sinjoli* i za siguritod.

III. OSOBLJE NA BRODU

Na ribarsken brodu je družina, kako slidi: oni čihov je brod i mriže, zove se *gospodór*, a od družine je nojparvi *svičór*, pok za njin *šijávac*, jer i on vajo da je puno pratik; onda *barkír* ili *barkarjúl*, koji stoji na *sinjōlū sake* (od *tráte*) i s njon uprōvjo; *parún* je oni ča uprōvjo cilon mrižon i družinon, a uzo nje je *naukír*, koji se iskarčō na kroy, kad i *parvo* — a to je polovica družine — i koji pazi da se *tráta* redovito *potéže* i da dí ne *zadije uz krōj*.

Na molin *brodima od korga* oni koji je gospodor od broda zove se *principól*, a koji uprovjo brodon — *komandōnt* ili *kapitōn*, a drugi su — *mornōrī*. (*Brodór* u nos hoće reć: oni koji *gródi brōde*.)

Na većin *brodima judi* od broda ili *kipōj* su ovi: *kapitōn* parvi, drugi, treći. Prī se je *pomočnik kapitōna* zvo *škrivōn*. Onda je *makinista*, pok *noštrōmo*, onda *dispensír*, *timunjér*, *fugista*, onda *kōgo*, *kamarjér* i napokon *móli od fogūnā* i *móli od kuvēрте*.

Posol *judih* na brodu se razumí po imenu, osin *noštrōma*. On uprovjo *družinon* i *rōbon* ča se *ukarcōjē* i *iskarcōjē*.

Za *ukarcovōnje* i *iskarcovōnje* *rōbe* dvignut je koso na brodu i more se okrećat — *penún* koji se zove *būn*. S njegova vorha visi gvozdeni konop koji se zove *mánat*, a dole na kraju imo *gánjač* koji grabi robu. Pri *ukarcovōnju* zapovido se: *vīra*, *māina*, *māina bel bela*. Pri *iskarcovonju* više se: *tīra*, *tōrna* ili *mōnta*.

Targovaška roba se *karcō* i *slógo*. Nad tin poglaviti *nōzđr* imo *noštrōmo*, ma kako se za svaku robu imo svoj magazin, tako se za svaki magazin imo svoj čovik koji primo robu i zo nje je odgovoran.

IV. RIBANJE I RIBARSKE SPRAVE

1. Priprava za ribanje

Kad je govor obo ribonju i riborskin *ardenjima*, nojpri je dilo govorit o mriži, poglaviten *alõtù* za lovjenje ribe oli za *ribonje*. Mriža se u svojoj dužini priveže gore pri *arganêl* koji se zove *přitanj*. Na njemu su nataknta *putä*, kako i na podonku — *olovä*. To mriža se priveže uz *putä*, a tako i na podonku uz *olovä* debjin *traččima*, koji se zajedno zovu *ôrma* oli *armadûra* (zato se i reče da vajo mrižu *ôrmot*). *Armadûra* se ne vežije pri *mõhù* (to je provo mriža, koje je pletenä po *murelu*, *kalupu*, a pletenjen se činu *okä* — ne oči — koje se sva zajedno zovu *têg*). Između *armadûre* i *mohé* je *podplît*. (To su dvo tri reda *okóv*, od debjega *kõnca*.) *Tunja* ča se přišijè uz jednu i drugu bondu mriže ne u dajini, nego širini — od vorha do dna — zove se *stróžica*. *Konõp* (*arganêl*) kojim se mriža (recmo: *budèli*) privežijè uz *kroj*, zove se *kavèc*. Digod se, kad je veliki *kurènat* na vonsken dilu *budèlih*, priveže na ten kraju *arganêl*, a na *kroj* se tega arganela priveže *mázor* i *surgô* na dnõ da mrižu darži šoldo na mistu, a da je *kurènat* ne *zanesè*. Da mriža ne *potáne*, kad je u moru, pod težinon *olov*, gore se na *přitanj* priveže nekoliko *barîloc* (*barîlcih*) konopčicima koji se zovu *kalûma*.

Za lov ribe reče se: *gren ná more*, na *rîbe* (ne: na ribu), na *sřiču bõžju*. Osobito se polakomu judi kad vidu na *škorûpù* od *mora bõrè*, di *riba igro* ili *skáče* iz mora. Posebno govoru da gredu na *sardèle*, na *kónjce*, na *hobòtnice*. Ode se reče i: *gren odmetot na hobòtnice* — a to *motón*. *Mõtä* se odmeče iz kraja, a ne iz broda. Reče se i: *gren na parangól*, na *odmèt*, na *pánulu*.

Mriže se duperaju prima ribi i prima *požicjûni* i vrimenu. U drugin krajima imaju ribori *ciplõre* i *tunjõre*. U nos tega nř. Nismo imali ni *kõće*, a sad ih imomo ništo.

U nos su ove mriže i sprave za ribanje:

1. Vele mriže su: *lîtnjo tráta* (*potegáča*) i *plřvarica*, onda *zímsko tráta*, *mřgavica*, *řřarica*, *strařin* i *kogój*, napokon *kõča* i *peřkafõndo*, a u niko doba bila je i *dupinõra*.

2. Manje mriže ili *mrižice*: *popõvnice* (*popûnice*), *tonotä* za jastoge i za *divjû rîbu*, zatin *palandõra*, *salpõra*, *zubacõra*, *jagličõra*, *bukvõra*, *uřatõra*, *girõra*, *gavundõra* ili *gaundõra*, *řábaka*, *orçós* i napokon *budèli*, kojima lovu *řpurtèlnjače*. Za *bükve*, *řire* i *řnjürè* mriže se zovu jednim imenon: *prořtice*; proste su, a nisu duple ni triple kako *popõvnice* koje imaju izvonka dva mriže s velikin okima, a unutra obilatü *mõhù* u koju se riba zapletè. Joř je jedna mriža za lov od skûřih i lokõrdih, a zove se *slipo dko*.

3. Sprave s udicima su: *parangól* ili *palangór*, *kanjčènica* ili *kančènica*, *řřřucavica* (za lignje), *ũdica na tûnji*, *ũdica na tûnji i rûzř* ili na *brankarèli*, *udica na odmèt*. Ovamo se more dodat i *panula* (jedna je za zubace, a drugo za uřate) i *mõtä* za hobotnice.

4. Druge sprave: *võřše*. Imo ih četiri vorsti: *võřše za jastoge*, *võřše bačvõre*, *võřše za čarnjèjè*, *võřše od põrta*. Ove zodnje su obično od gvozdene žice. *Kõrap* od *võřše* zove se *täp*, a livak, da ovako rečen, kruz koji riba introje u vorřu, zove se *vorřac*.

5. Orudje ili boje: oružje za lov su *đsti* na *kopžšću*. U niko doba kad su se lovili dupini, bila je i *dupinōra*, kako jedna gvozdeno sulica koja je imala dvo *hrelā*, ča bi se pri udorcu rastvorili i zabili pod kožu dupinu.

6. Za lov i za brod potribito je i ovo: *konopi*, *tūnja*, *škandōj*, *mulinēl*, *motovilo*, *pōbuk*. (Pobuk je kako fes nataknut na šćop, a oni ča je kako darveno ploča — zabronjen je i zove se *rōkđ*.) Onda *bili áloj* za *strašīn*, *jōgle móle* i *vèle* i *brītvica*. Hoće se i *jěška*. Hoće se i *barīlac*, *bujōl*, *bruškīn*, *metlica*, *spūga*, *šěsula*, *rōg* oli *spūž* za trubjēnje, *rogčīc* za űje, *spártica*, *kōfsa* za *parangol*. (*Parangól* imo glovni konop — *māištru* o kojem visu nanizoni tračići — svaki s udicon; ti se tračić zove *pīčāk*; kad se parangol hiti u more, stavi mu se *sinjól* da ga se more noć.) Onda se hoće *frukōde* i *kōlci* za *prostironje mriž*; onda *kolōč* i *šemet*. (*Šemet* je darveno *barkjāca* kojon se isteže iz mora parangol ili mriža kad zadije na dno. Tad se *šemutō* tamo i ovamo sa šemeton po dnu.) Potribita je i *macavarīja*, a to je darveno *duplo maca* za *tućenje kórke* ili *rūjā*. A hoće se dopokon i *vārč*, *žbánja*, *lopiža*, *pjāt*, *rōžōnj* i *parašōl*.

Noćin lovjenje ribe imo i: *pod sviću* (*svīřit*) oli *pod osti*, *na fružōdu*, *na bucōnje* (*bucāt pōbukon*, *pobucovāt*), *na strāšilo* i *na mōtū*. I *na trāmātu*: gre se *tramatāt*. *Trāmata* je lov zaokruženjen ribe u vali, a tiro se je u mrižu kusima bīlega driva ili *bīlega áloja* koji su nanizoni na arganele; arganelon se trese ovamo onamo i riba od stroha leti u mrižu; to se zove *tramatōnje* — *aloton* koji se zove *trāmata*. Ako se takovo tramatonje ne čini u vali nego se zaokružuje i straši riba povar *brōkā*, tad se zove *zōgrāja* (gramatički: »zagrada«). Lovi se i *na zōpāš* i to tako da se u vali, di je riba, hiti mriža od jednega do drugega kraja. Tad se *pōbukon búco* po moru, a pristrašena riba biži i *inčītō* u mrižu. Na poseban se noćin lovi mrižon *poklōpnicon*. To je vorst mriže kojon se lovu *trōggi* ili *mēnule*, a duperaju je ribori iz Zaraća. Imo svoj *murēl* koji odgovoro debjini tragja. *Mōhā* se te mriže rastere na okvir učinjen baren od četiri kolca, na kojima su misto olova obišeni kamenčići, i hiti se na *kořilo trāgoj*. Mriža ih poklopi i oni u nju inčitāju.

Čini se i *abrām* (*abrumovāt* ili *abrumāt*); pospu se po moru kusići slone ribe na koju su ribe guloze, pok se u to (kad se nakupi ribe) spusti udica s *jěškon*.

2. Lovišća

Na ribe se gre onde di je najbojo *pāša*, oli *rekápit* od ribe, oli di je *kořilo* oli di je nojzgodnije za mrižu i za *štajun*.

Imena morskih položajih su ovi: *pūnta* i *puntīn* ili (kako niko selā govoru, a i Hektorović u »Ribanju i ribarsken prigovaranju« mencuje) *bōd*; onda *rōt*, *račīc*, *ratūc*; zatin *vāla*, *vālica*, *valōda*, *ūvala*, *bōk*, *bočīc*, *pribōčak*, *pōrat*, *portīc*, *tiščūc*, *ždrilce*, *vróta* i *vróta*. *Gandōj* je sitno *ūvalica* mora u kopno.

Ča se sad govori *škōj* i *škojīc* (ne: škojić), prī se je sigurno govorilo *otok*, kako se razumi iz nikih vlastitih imen: Dobri otok. Sad se reče: Forski škoji, škojīc od Dūge, škojīc od Vloké, škojīc od lantērne. Onda dohodu: *grēben*, *sīka* i *sīkica*, *kosā*, *plavūc* (to je *kāmik* koji se dviže povar mora i pari da plivo na moru. Takov je jedon bi u Stinivoj pod Brusjen, ma ga ní već jer su ga zasuli drugin stinjen.) Rozlika izmeju nozivih je, ako se ne varon, da

škofjc imo na sebi ništo zemje i zelenila, dočin je grèben gol, a sika je ispod mora, ma do prigode se povar mora ukòže. *Brók* je brig u moru, a brok je i trova, *pića* ribe, a jer ona reste na brizima ispod mora, zovu i te brige ili muntanje *bròci*. Uski *privòr* s jednega mora na drugo zove se *vlòkà* (indi govoru: privlaka).

Pličina se mora zove *plíš* ili *pličinà*. U dnu *vòl* (ili *válih*) i valic nahodi se *žòlð* ili *žalcè* koje ako je krupno — zove se *grotòm*; ako je manje, onda je *pisàk*, a ako je sitno, onda se reče: *sitno žòlð* ili *jarína*, a more bit i *salbún* (*sarbún*). S bondu vale su: *kòse*, *škrápe*, *škrípi*, *njáse*, *rebrà*. Na dnu je mora obično *salbún* po kojén je digod i *tròv*, ma mogu bit kako i na kraju *njáse*, *škrípi*, *škrápe* i *rebrà*, a mogu bit i *sádrine*, *skòrsi* i *jèzera*, pače i *muntánje* koje se zovu *bròci*, kako smo već rekli.

Morske *tròve* u nos obično zovu jednin imenon *brók*, ali znaju i za nike pojedine *tròve*. Ona *tròvù* ča imo *bobice* koje popucùju da ih se lipo čuje, zove se *pùcalina*. Meku trovu zovu *mòhje*, a onu ča je odveć *mèkà* — *blitvu-rína*. Jednu trovu po rovnu dnu mora zovu *rudč*, a po salbunu *perjè* (ne: *pèrje*, jer je to na kokošima i čušcima), a onu plovucu pri krájih trovu zovu *svilína*. Niko se trova, kako *máhovina*, petò uz dno broda, ma nimo drugega imena nego *tròvù*.

3. Vrsti riba

Mi ćemo navest naše ribe i razmstit ih prima njihovoj noravi i prima mišjenju naših riborih:

1. *Vele ribe*. Niki ribori govoru da se u moru nahodu nike *sirène*. Sigurno je pok da su se u naše more zalićale ribe iz oceana: *rìba balína* (indi se reče: kit) i *ulješúra*. Niko godišće se je jedna bila nasukala u Ždrilcima blizu Fora. Onda imomo *morskèga pasà*, ča je perikuloz za jude, a imomo i drugega *morskèga pasà* koji imo glovu kako mlòt, pok ga i zovu *mlòt*. Onda je *morskì* čovik oli *medvíd*. Kako govoru ribori, imo ih dvi vorsti, s ušima i prez ušijuh. Napokon je — *dupín*.

2. *Plovúco* oli *plávo rìba*, *rìba od kálfa*, *rìba od máse*: *túnj*, *polònda* oli *palamáda*, *lića*, *gòf*, *lùc*, *filún*, *trùp*, *lokòrda* i *lokardica*, *skúša* i *skušajica*, *sardèla* i *sardèlica*, *mincún*, *čèpa*, oli *sardelún*, *jaglica*, *jaglún* i *šnjúr*.

3. *Bilo rìba*, *stargatnjo riba* (jer se *stargò* uz *kámik*), *rìba od škrápe*, *rìba od kámika*: *jubín* oli *lubín*, *zubátac*, *págar*, *komòrča*, *lovráta* oli *podlá-nica*, *tríja*, *arbún*, *tabínja*, *bilízna*, *škarpiña*, *škarpún*, *kírnja*, *fròtar*, *pić*, *šárág*, *manjamòrti*, *kavála*, *sòlpa*, *ušáta*, *ovcà* oli *ovčica*, *škèram* oli *járam*, *kòntar*, *páuk*, *mužikònt*, *lunčèrna*, *vrána*, *dròzak* oli *dròzg*, *lumbrók*, *šòrnja* oli *šòrnjača*, *kònjac*, *pirak*, *lástovica*, *špór* oli *šparié*, *čipal*, *kovóč* oli *šanjèr*, *trágaj*, *fíga*, *gavún* oli *gaún* i *gauníč*, *mènula*, *gíra* i *gírca* (muški je: *oóok*, a žensko *samíca*), *knjèz* oli *gargurúša* oli *Garguròva rìba*, *kráška*, *dugonòsica*, *bùkva* i *bùkvica* ili *bukvín* ili *batéj* i *batejč*, *ćícúruša*, *ćučín* (vorst *gírce*), *hinjúša*, *kòkot*, *čarnjéj* i *íga* (ribor reče: Nison čapo ni íge! — ča će reć: ništa). Onda je i jedna *rìba od kálfa*, a otrovna je. Imo i jedna riba (poput šarana) kojoj imo sve *lustre* spojene kožicon. Niko je ovde ne poznaje. Jo son je nose petnaste godišć kupi i poslo u muzej u Split. Od muzeja je u »Novo doba« izoša odgovor i rečeno njoj je ime i da je otrovna.

Sitno riba zajedno ulovjena zove se *šij*.

Ribice pren izležene, bile, zovu se *mlič*.

4. *Ribe jeguljaste*: *anguja* (jegulja), *ugor* (*gruj*), *marina* (*morina*), *lampriđa* ili *okatica* (ima okolo vrota nekoliko rapic, kako da su oči, pok se barž zato i zove okatica, a čapoje se — kako pijavica — njuškon za timun od broda.)

5. *Murlūci*: *tovōr* (*oslić*), *murlūc*, *mōl*), *ugōtica* i još jedna vorst *harīnge*.

6. *Riba od rāpe*: *glamōč*, *ugvāt* (*bāba* ili *bōbāk*) *bīlāc*, *bežmēk*, *porāpnjok* i *slīnka*.

7. *Hlōndavina* ili *riža od dnā*, *divjō riža*, *riža od salbūnā*: *rāza*, *pās* (ovo je trećo vorst), *māška*, *hlīnka*, *gōlub*, *volīna*, *gardobīna* ili *hudobīna* ili *divjō škarpīna*, *mīsec* ili *tambūr* ili *torba*, *tarnjāča*, *rōmb*, *barākula*, *švōja* ili *līst*, *oštrūja* ili *gīra* iz *dubinē*, *sōkol* ili *sklōt*, *štorjūn*, *sābja*, *mīš* i to *divjō*, onda *šība* i *lampūga*.

8. *Mekušci*: *līgnja*, *sīpa*, *hobōtnica* (muški je *hōbot*), *mūzgovac*, *pistēj*, *morskī prōsāc* i *morskī klobūk*.

9. *Raci*: *jástog*, *hlāp*, *rāk*, *vodenjōk*, *kosmēj*, *škōmp*, *zēzalo*, *kūka*, *grancīgula* (muški se zove *bojdōn*, ča dohodi od *bogdon*), *kanōča*, *šīlo*, *konjīc*, *barbatūrko*, *kōnjska čōrno* i *čarnjēno*, i jedon *čarnjēni rāk* — zvon *rožinjōl*, zatim *križōlnica* ili *križnjok* ili *morskō zvīzdā*, onda *ušenāk* ili po talijonsku *pedđē*.

10. *Kornjače*: veliko *morskō žāba* (do stopedeset kil teška).

11. *Škōlke* ili *šešūrke*: *mūšula*, *dátal* oli *pārstac*, *lustūra*, *kūcīca*, *kopīto* oli *kopītnjok*, *kāmenica* (*ōštriga*), *vētula*, *ūho svetega Petra*, *lūpor*, *ježina* ili *jēž*. Imo još *šešūrkih* kojima se ne zno za ime.

12. *Spūži*: *volāk*, *ugārc* ili *gārc*, *žābica*, *mīsec*, *bābica* i *īskra*. Imo još dosta spužih i velik i molih, ma in se ime ne zno, a zovu se jednin imenon — *spūži*.

13. *Kurāje*: *kurāja*, *spūga*, *vlasīnica*.

4. Život na brodu

Već smo rekli koju službu čini pojedino čejode na brodu, a sad ćemo ne somo spomenut nego i opisat jedon posebnj posol riborski, a to je kad se poteže *lītnjo trāta* i sa svićon. To je jedna zabava kakovih je malo na moru, ma ne za onih koji se muču pri poslu, nego za onih koji to za divertimenat ol za kurijožitod gledaju.

Donkle, već je *līto*, i kad je *mrōk*, trate su *ōrmone* i brodi pripravljeni. Gospodor je noša družinu i stavi je je pod kumondu paruna. Ako je čo na mriži rasporeno ostalo, to se na barzu ruku *zakārpi*. Ako je mōst *prišmārgla*, onda se omosti u jusi od *kōrke* ili u *rūju*. *Kōrka* je kora od bora, a korku je dužan istuč i smarvit *macavarījon* — svićor. *Rūj* je stalolce: smarča, a ruj se zove i juha ili most od rujeva lišćo. (Mriže vajo *rujāt* ili *omōstīt* da veće duraju.) Ako je mriža šporka oli natrovošena, onda se *omorō* (opere u moru), *prōstre* i *osūši*; a kad se osuši, onda se *skupi* i prinese na levut. U to se je uredila i svićarica (barkarīci se ni potriiba puno priprovjat i kad je sve gotovo, svićarica se parvo žuri jer je njoj parvoj red bit na *pošti* i svitlošću momit i okupjat ribu. Srića sad za motore; ma prī kad se na vesla vozilo, koje je to muka bila!

Za svičaricon gredu levut i barkarica svojín kōmodon, ali je potriba i od njih, ako se odma *akužō* riba. Svi su *drūzi* veseli, ako znaju da je riba okolo njihove pošće *barála* il baren *probarála*, *bōrē na škorupu činila* oli *igrala*, jer se tad *nōdāju* da će bit lova.

Kad je more ispod ferola počelo *pīnit* i još boje, kad su sardele iz mora počele ne somo *glavāt* nego se i *koparcāt* i k sviči *mečāt*, tad svičōr spusti *tōntul* i kako čovik pratik zno odma je l' ispod njega ribe i koliko je je. Kad razumi da je dosta ribe, onda zapovidi *šjōvvcu* neka oprezno i pomnjivo vozi u valu. Tako se učini i na drugoj svičarici, ako su dvi. Tako gredu malo po malo unutra. A kad su došli na misto di se trata imo *zavārć*, onda se jedna svičarica primakne k drugoj i *prigósi* svoju sviću, a njejō riba poleti pod onu drugu sviću.

Sad je evo vrime da dojde u operu levut s *parunōn*. I jé. Levut, koji imo na škafu mrižu i družinu, polovicu družine *iskarcō* na jednu bondu vale, na kraj, *dodō* njoj *ūzu* za potezonje, a oni svi imaju *krđk* okolo posa i čapaju svi za *cimu*, a on pusti *parvū* ū more za njima govoreć: Parvō *kolō* ū more, u ime Boga! S tin dilon družine iskarco *naukirā* koji će gledot da mriža di ne zadije. Tad se odili od te bonde *sukājuć* mrižu priko vale za sobon, a *naukir* prati *potezōnje* i pazi da ne bi zadila *parvō* ili se čo drugo ne bi dogodilo.

Kad je levut doša tako na drugu bondu vale, iskarco drugu polovicu družine na kraj, *dodō* njen *cimu* i pusti *drugo kolō* mriže ili *zōtēgu* u more govoreć: Drugo kolō ū more, u ime Boga! Na to družina stane potezat kroman mrižu u valu, a parun na zotegi (kako naukir na parvoj) pazi da *zotēga* ne bi di *zadila* ili njoj se čo nezgodno našilo.

Dok se sve ovo dogōdjo, *barkir* je već pront nad *sinjōlōn*, koji je iznad sake, i pazi kruto pomnjivo da *sāka* bude otvorena uvik, da zjo, jer bi se inakije mogla dogodit dežgracija da sva riba *umākne*. Jer prī nego se je *zapāsolo*, mogla se je riba *pristrāšit* ili od dupina ili od žabe i *razbignut se*, ma ovde ní toliko stroha od tega nego od slaba *potezōnje*. Zato on stojeć na *sinjolu* vidi kako saka stoji, i prima temu na vas glos zapovido (zato vajo da imo tanak i zvonak *glōs*). Ako se poteže *dobrō* i *jēdino*, onda više: Tako lipo, tako dobro, u ime Boga! Ako zastaje družina na parvoj, onda više: Parvo bōje, u ime Boga! Ako *popostāje* drugo, onda: Zatega boje, u ime Boga! — ili: Obe (ili obi) boje, u ime Boga! I ovakovi zazivi sve jedon za drugin. Vala sva u svitlosti od ferola odzvonjo u glušini noći i mroka zazivima *barkirā* i *rogobōron* družine. Ispod *svičāla* (oli sad ispod *ferōlā*) novi, nevidjeni svit, nevidjeni život. Ispor škorupa zablīšćuje ti oči kako srebarni veliki lancun vas u kretnji, a iz tega se među povar mora i skaču k svitlosti sardele kako da će ništo na prišu čapāt, a ne čapaju ništa, nego ih svitlost na to priteže i osvoji.

Kad se je napokon mriža u valu i *na plīš dotēgla*, parvō i zōtēga se sastale i na levut se prihitile, da ti je tad vidit tarkatōnje, osobito kad se u saki vidi ribe ne na kvintōlē, nego na brode! Niki poteže, niki skupjo konope, niki *mōhū*, jedon grabi šajcen, drugi grabi rukami navlastito, ako je koje lipjo riba i bojo od sardele. Razumi se da je veće putih radi tega *rūgā* po gazētu. U ovoj prigodi ne somo družina nego i nepozvoni gosti uguraju se

u tu vrevu i *kanjľšu*, a to će reć — krodu potajno i skrivaju ukradjenu ribu, oli *gredu u kanjľš*, pok se zato i zovu: *kanjľšori*.

Kod plivaricih ni ovako zanimivo.

Dilľ ribjega *ľla* su: *glövä*, *röp*, *mľja*, *měso*, *tröci*, *köst* (recmo: u *špi*), *zľbi*, *pörčac* (žejudac u hobotničinoj muji), *črivä* ili *ventröm*, *sime* ili *butörga*, *brönce*, *ľsta* ili *rľlo* ili *čľnka* ili *nös*, *hrelä* (peraje), *velo dräča* (u *škinima*) i *dräče* (to su sve ostale kosti), *ľstre*, *čüpci* na hobotnici, *čarnľlo* u njoj i u drugin *meküšcima*. Trija imo *bärke*, a *bärcki* se zovu i *rözi* na jastogu i hlapu.

Vajo reć i obo jiću dvľ. Počet ćemo ováko: Ako je ribor *lavürö cilu noć*, onda u jutro ništo *izí*, ali *bokun* kruha i dvi sardele iz mora pečene na rónjnu, pok to zalije *kápjon vinä*. Ako je obišno *trudľ* po noći, onda okolo devet urih *rüčo* (*marenäö* ili *učini marenädu*) i *obľdvo* zajedno i tad *ľľ brujęta* ili *pečene rľbe* i bome — napije se. Iza tega ide na počinak. A na četiri pet urih po podne, kad se probüdi, väzme ništo za *üžinu*. A u *sünac zöpöd večero* ribe, obišno lešo.

Riba se parćoje na različite noćine: *kühona*, *frigona*, *pečenä*, na *brujęt*, na *gregödu*, *marinöna* oli u *savür*, *samaštröna*, na *šľfigu*, *indoröna*, po žeravi *potrúsena*, *živä* i *posöľjena*. A imo i *rľbjo jühä*. — Napomenut je da se sve ribe ne mogu jednoko *parćat*, nego najpri prima *vörsti* i prima *štajüni* (jer niko se se riba *akužö* ľti niko *zľmi*), a onda i *prima mľstu*, jer niko je u *kräju*, niko žive u *küľfö* po *bröčima* oli po *dnľ*. Ma najveće se parćoje prima vorsti:

1. *kühona* ili lešo (vórena na vodi i onda začinjenä): *bükva*, *zubátac*, *komörča*, *jubín*, *lovráta*, *arbún*, *kovöč* i svako *rľba* od *kámika*.

2. *frigona* na uju, a za frigonje je zgodna *trľja*, *skľša*, *lokörda*, *gira*, *polönda* i ľti sardela. (U drugin mistima i *túnj*, i to se slogu u limene škatule i *potrusiję* zörnima od pápra i šaje u targovinu.)

3. *pečenä*. Za ovo je zgodna *trľja*, *velo bükva*, *gira*, *skľša*, *lokörda*, *sölpä*, *trágaj*, *pančeta od ugora*, a ľti sardela. Po pećenki se maže űje i papör. Nojguštozijo je riba *pečenä na rónjnu*, manje na gradkuloh.

4. Na *brujęt* se parćoje: *sardela*, *bükva*, a navlastito *ügor*, *škarpina* i *ľgnja*. Zoćin je brujetu kvasina, uje od masline, a ako tekućina izazre, dodo se još vode, i kad je grozjo, hiti se u *tčću* ili *lopižu* malo izgnjećena grözjo i nefaljeno za miris se stavi metvice (»menta piperita«). *Riborski brujet* ili *brujet po riborsku* se čini tako da se ne stovjo u *tčću pöfriga* ili drugi zoćin pok onda riba, nego se sve zajedno *slöži* i *vóri* (kühö).

5. *Gregöda* — to je brujet bez kvasine. (Brujet i gregoda mogu se učinit i od *šešürkih*, *ľüporih* i *spüzih*. Lućani to zovu: *pöpara*.) — Dogodilo se i to da ribori kad ne bi imali ribe, da bi za nevoju učinili brujet oli gregodu od *stínjo* na kojemu je broka ili drugih trov. U juhu od tega moći se kruh, i čini se riboru da ribu jľ.

6. *Rľba marinöno* ili u *savür* se *poľrięo*, pok se stavi uje i kvasina i navisi se na ogonj da malo *uzävre* ili boje: *prövre u temu*, a onda se stavi malo lišeo od *zimiráda* (ružmarina) i *česnöviti ľük*, pok se jľ tad ili kašnje.

7. *Riba se samaštröję* (a za to more služit svako riba) ovako: očisti se, paće se i *ogüli*, di je potriba, pok se *posolľ* i dobro *zalüči* česnövitin ľükon

i stavi se *pod kárag* da iscidi iz nje karvina za koji don, onda se osuši na dimu i na suncu, pok se more jist kad ni friške ribe.

8. Na *šufigu* se parćoje riba — a to nojveće divjô ríba, hlôndavina — samaštrôna i osušena: Učini se *pôfriga*, pok se na to stavi riba i obišno kompiri i nadodoje se voda da obližê svu masu, i tako vre i šufigoje se. Nojfinijo je *šufiga* bakalora *ala kapucina* («alla capucina»). Stavi se u tu masu (osin drugega) bilega grozjo. I na pokrivu se uvik darži *živo žeráva*. I to se tako fino *šufigô* i guštozo izojde da je za lizat párste od tega.

9. *Indorôno* se riba parćoje kad se bilin brašnon *natrúsi* i *frigo* (kako — recmo — *gřrice*) ili se umoči u bilo brašno izmišono s jojima i tako se frigo na űju ili na môsti.

10. *Po žeravi potrušena* je riba kad se ulovi (i to obično) girica ili drugo sitno ribica i nimô se čo drugo tad jist. Onda se *povárže* po živoj žeravi i kad se somo *sműri*, onda je ribori natiču na zaoštrene *pálice* ili parstima grábu (zato se reče po talijonsku da je to »škota dei« — opari parste), umôkájú ű sol i jîdű.

11. *Živa se jî riba* i to ne svako, nego: *kônjska*, *lűpor* i *kámenica* oli *ôštriga*. Ma te se stvori parćojű i na druge noćine, navlastižo na brujet ili frigo (konjska).

12. Nojveće se pok riba *solí* i šaje u targovinu, a to u parven redu *sardèla* i *lokôrda*, a prodoju se posoljeni i *čarnjēű* i *gřrice*.

13. *Rűbjo juhâ*. Niki mislu da je slajo večo riba od mole. Ma i od sitne ribe, pok i od one lošije vorsti, more se dobro najist. Od tega učinu *ribju juhu*: tu ribu kuhoju i kuhoju dokli se sve meso ne raskuho i pretvori u tekuću kášu. Onda na temu iskűhoju rűzi ili čo drugo.

Riba se parćojê u *sűdűma*, a peče se na *rôžnju* i (manje) na gradikulima.

Zanimonje riborih. Za vrime lita kad ní *mrôk* nego *műsečina* i kad su ribori slobodni, onda *kárp*u mriže, *rêdu* feról, parćoju i tuku kórku macavarlűjima ili isto tako smarču, iz koje se čini rűj, a jedno i drugo služi za *moščénje mrűž*, a i konopih. Pri se je *čpála* borivina za luč, a ti posol je pripadol svičôrű.

Razgovori se meu riborima vodu osobito obo *rűbaršćini*; kako su pasali noć; koliko su ulovili i di su ulovili drugi ribori i tako redon. Provjaju *prîtáče* od starine i od svojih doživlűjnjih osobito na moru i kakova su bila prű vrimenta prima sadašnjin. Govori se o dogodjajima po svitűu i u nos. Nojveće se govori obo interesu, ma uza sve to umiju *zagrűt na kôrte*, a mladost o ljubavi progovorit.

Puno bi se itűlo da se opiše sve kako ribori nagodjaju vrime po sűncu, műsecu, vitrima i zvizdűma i drugin sinjôlűma. Zato ćemo sad pasat priko tega i iznit koju *gójćicu*, *prîtáč* i *poslòvicu* obo moru i obo ribi, a moremo i koju klétvu.

O vrimenu se govori, izmeju drugih, i ovo: *Ako sičanj ne isičê, a vejáča ne izvøjúje, onda márač opakúje*. — Znomo da je sičanj studen, zato se i govori ne somo: *do Božića sűto i lűto, a po Božiću hlôdno i glódn*o — i: *do Božića zêja, a po Božiću lédja* (skupno ime za: led) — i: *do Božića Krajevűciu Mârko, a po Božiću jao moja mđjko* — nego se govori i: *krűž ű vodu* (Vodokáršće), *led ű zemju*. Za *vejáču*, *žensku privarćive čudi*, zno se da imo

nestanovito i grubo vrimenà. *Máraĉ je karvopijac* koji nosi *tri vèle bûre* (na 7, 17 i 27) i *trideset molih*. A »*bûra je ĉisto ženû*« i nakon tega učini lipo vrime. Ma i *ako maraĉ marĉi, baĉva skvarĉi*. Somo su ubojita tri njegova *zajmëno*, a zajmeni su parvo tri dneva u *môrĉu*. A kako je do tega došlo, sad ću von *prôvjät*:

Govorila je u planini storo *bába ĉobanica* da je lako zo nje i za njeje mlodo blogo u planini kad umakne onoj *vejaĉi — kûrvi rogáĉi*. Doznala je za to *vejaĉa* i kruto se je na tu riĉ uvrдила i zakléla se je da će se *osvëtit* storoj *bábi* u planini.

*Zatô je zajôla
u bráta Môrka (to je maraĉ)
tri bilo dônka,
da pokosí stóroj bábi
sve telíĉe pomukôvĉíĉe
i kozlíĉe pobekôvĉíĉe
i janĉíĉe poskokôvĉíĉe
i da stóroj bábi očri zûbe.*

Tako je pomela i stóru *bábu* i njeje mlódo blôgo. — I to su *tri zajmëno* (dneva) i svak ih sa strohon doĉiko i boji jih se.

Spominju se za zimu *tri sidobrôdca*: *Antíĉ, Fabíĉ i Viĉĉ* koji donesu snig; a ako ne oni, onda *Kôndâ, Dôrâ i Pôlâ* (to su sveci priko zime; tako je *Konda*: *Kandalôra*). A umiju učiniti svoju i *pujîške višĉice šporkûje koje narënu i nagórnu iz Pûje puno sniga; ma kad se rešelviju Vlâsi (Zagora), onda su oni obišno jáĉji i pridobiju pujiške višĉice*.

Reĉe se i: *Û pol vijáĉe, lozâ pláĉe, a ù pol môrĉa — pûpak vônka. — Kandalôra zimâ fôra, a kosíĉi priko môra, a govðri svëti Bjož da to nî istina, nego lož; a dohodi sveti Benedít i govori da vajo vidit, ĉa će bit. — Prî će falit tri sidînove brode nego tri môrĉine bûre. — Imo ih i talijônskih: San Viĉëncò grân fredûra (a to je 22. síĉnja), san Lorëncò grân kaldûra (a to je 10. agûsta); — Kvatro aprilânti, kvarânta jôrni durânti: — Mârco šûto, apríl banjâ, beâto ki a seminâ; — Rðso di sêra — bel têmpo si spêra.*

Reĉe se i ovo: *April imo trideset don, a da imo tredeset i jedon don i da svaki don pado dôrž, ne bi priveĉ bilo. — Na Gospu Luncijôtu (a to je na 25. môrĉa) da volu rog dorž poškropi, još je dobro. — Pojiĉani su rekli Mleĉíĉima da njima veĉe vajo Jurjeva kiša (23. aprila) nego sve njihovo (mletaško) blogo.*

Pasojmo sad malo i nà more. Reĉe se: *Fól mi môre, a dorž se krája. — Môre mðre. — Máterino je sárce vëliĉo (dubokô) kako môre. — Ko bi sve more izmiril. — Ni u môru mðre ni u Vlahu vîre. — Ne bi ga sve more ôprolo (od nepoštënjo). — Nikomu ôlovo plivo, a nikomu i putô táne. — Mat bi sve more priplivola za svoje rojënje, za svoje dîtë. — Sve mu gre, pûše u karmû. — Pûše mu u prôvu. — Imo síku da prova.*

Hoĉemo li malo i o ribi? Reĉe se: *Velo riba molu ji. — Od glové riba smardi. — Bârz je kako rîba. — Glûh je kako rîba. — Ćarnjën je kako räk; kako škarpîna. — Máška bi itila ribe, ma ù more néĉe. — Pôžudan je na*

ribu kako máška. — Krùh iz peći, mēso ispod kòže, a rìba iz mora (nojbojo je). — Ne zno ča je pìrak, a ča je kōnjác. — Nábo bi se nó nje kako na škarpünà. — Stojí kako pistéj (nemarno, nehajno). — Pun je rìčih kako sòlpa gðvon. — Záspo je kako na pečenoj vrani. — Nojglùpji je kōnjác za ulovit se na udicu. — Ča će gíra zubácu? — Komíško sardžla imo dvì glòve (kad ulove, govoru dvostruko nego je). — Ono ti je cìpal od pòrta (berekín). — Ono ti je hlòndavina (čejode obišeno, nèhojno). — Čapò se je u vóršu; u sáku. — Čapò se je na mòtìl kako hobòtnica. — Kako da je izmáka iz parangòlà. — Debel je kako dupìn. — Púše kako dupìn. — Mòkar je kako špa. — Zoč máška ne jí glòvu 'od barbünà (trije)? — Ni hobòtnica rìba ni Bročáni jùdi. — To ti je kriposno kako juha od hobòtnice (ironiški rečeno). — Šitan je kako iga. — Nison čapo ni lùstre. — Neće ni mòre karðnju.

Moremo spomenut i koju klétvu: Mòre te izìlo. — Mòre te sínje izìlo. — Mòre te izìlo i 'progućalo. — Mòre te na moje oči izìlo. — Morské te dúbine uživàle. — Mòre te ðprolo (u šali). — Mòre te svártolo i privártolo. — Mòre te na kraj izmècolo. — Mòre s tòbon 'obo kròj túklo. — Jednèga se krája molò, a drugèga se ne čapò. — Rìbe u tebi gnjìzdò činìle. — Hobòtnice u tebi gnjìzdò činìle.

Na kraju nadodjmo i koju gónčicu (gójčicu, a to će reć »gatčicu«) i prítáč o moru i obo ribi.

MIKLOŠE

U vali Stinivoj ispod Brusjo nahodi se starinà prima suncu okružena kosámi, a zove se Mikloševica. Pripovido `se i kože se jedna spila u kojoj da je živí, a drugo u kojoj da je peka kruh — Mikloše. Hodi je ti čudni čovik kojemu se ní znalo za rod ni za porod, hodi je i na ribe. I uvijek je ribe čapovò. A tu mu je ribu naginjo — morski čovik, šćak iza škoja svetega Andrije (iza Sveca). Ma pod kondicjün da nimo nikomu to reć. A Mikloše je njemu svaku večer po karmi od borke dovo dil od večere. I tako je sve lipo hodilo. Ma eto dogodilo se da Mikloše nì doržo do kraja besidu, nego je nikomu objeda da mu morski čovik ribu dovido. Na to se je morski čovik teško uvridi i zapriti Mikloši. I on se je, pòbora, pristraši; istega ti je brod na kraj, spravi mriže, vaze surlicu i surlikajuć izlojo iz vale. Ma nikad se ni znalo kud je iša, kako se nì ni znalo okle je doša ti čudni čovik.

MÁTERINSKO JUBÓV

Sad éu von provjat jednu obo dupinu, ča je meni provjo moj pokojni otac koji je tote bi: — Brusje je imalo mrižu dupinoru za lovit dupine koji su njín i strašili ribu i kidoli budele. Dosta su ih tako ulovili i nosili na prodaju u Komížu di su ih slolko jili.

Jedon put su po običaju vargli ništo store mrižetine bližje žola u Stinivoj. I kad je ništo ribe inćitalo, zaleti ti se u valu jedon dupin sa dvo mlodo. Bila je to siguro žensko, mät njihova. Ribarice borke su stole atento — i zapa-sole valu. I da ne bi dupin priko pút priskoći, sve su se jedna do druge pore-

dale priko vale i podvigle sva putã à višinu. Ma hoćeš vidit: dupin, koji je šurlito desno livo, noša je prigodu i — priskoči je vonka. Ma vidi on da su mu dvo mlodo u zõpãšu; skoči ti jepet nose, ćapa jednega, ćapa drugega molega na nos i s njima priko pút; a u zodnju i on za njima i nãruga se svima riborima, na.

M Ò R E M O R E !

Za mojih mlajih dón putovo son s Topićevin vaporon »Vitez«. Na njemu je bi za kapitona Vukelić. Nismo se nego privezali u Jelsi za kolone, eto ti jednega Podgoranina, koji je ti čas friškon buron dojidril u porat, di zapihon tarči ki kapitonu:

— Gospodine, brzo, brzo upomoć! Jedna barka prima Braču se topi.

— A zašto joj ti nisi skoćio upomoć?

— Jesam, gospodine; kad sam je vidio, naletio na nju i bacio konop, ali konop nije barku dohvatio, a mene je bura otisnula da nisam mogao natrag ni pogledati.

Na kapitonovu zapovid mornori su odma oddili cime, a Podgoranin se ukarco s non. Izošli smo iz porta i hajde puten kud je kaživol Podgoranin. Idemo mi, idemo i to dosta vrimenta, ma ne vidimo ništa. Kad borme u niko doba, kako da na moru vidimo jednu čornu piknju kako da je gravron. Kad još bližje, vidi se pod moren borka s golin orburon, a orbur je zagarlila jedna žensko napol mortva, a na škafu kleči i sklopo ruke prima nami jedon muški. A po njima mloti bura i bñje more i studen kako usrid sve zime, a bilo je to usrid lita, na treći agusta.

Kad smo se mi borci primakli, kapiton nñ iša dreto, nego je paso mimo borku i stavi se je na buru, neka ga bura nanese na borku, inakije bí bi teško do borke doša! — Kad je čovik na škafu to vidi, misli je da će vapor naprid, i poče ti je još veće vikat, sklopat ruke i pružat jih prima nami. Mi smo mu dovali sinjole da ćemo k njemu, ča je on u krolko i vidil. — Kad je donkle vapor k gajeti doša, mornori su spuštili kajić, ćapali borku u remurć, a čovika i ženu prihitili na vapor. Doli si njin priobuku i pokripu. Bili su iz Varbojske. Žena je bila kako ubijena, a muž njon se dobro doržo. I provjo non je kako je hodi u Sumartin prodovat frute i dviga se ujutro i ni misli da će bit zla. Uto ga je u tren oka ćapala friško bura i izvornula ga sa svin jidron. I morsko mu dubina izila storega tasta i punicu, a dvo sina od desetak godišć je zagarlil i u narućju doržol, a more ih je bílo i vitar — tako da mu je nojpri jedon na rukoh priminul, i more mu ga odnilo, a drugi se je još doržol, ma i on je izdahal. I otac ga je pod škaf mortva stavil (brod se je bil jepeta uspravil). — Apunto, obroti se je jedon put mornorima, i »izvadite mi«, reće, »mortvo dite ispod škofa da njega baren pokopon, kad nison druge.« I mornori su odma poslušoli, pružili ganjač da ga ćapaju, a uto je vapor zarolol i mortvo ti je tilo kako na svu prišu izletilo u dubinu, na...

Čovik je bi stori mornarina i dobro se je doržol, a žena mu je bila dobila upalu, ali je ostala živa.

BILJEŠKE

Ova je radnja napisana g. 1950. u povodu »Naputka za sakupljanje narodnih pomorskih naziva«, koji je u posebnoj brošuri štampao Jadranski institut JAZU u Zagrebu.

Grada se odnosi na područje hvarske općine, koja je u to vrijeme obuhvaćala grad Hvar te sela: Brusje, Velo Grablje, Malo Grablje i Zračće.

Autor don Juraj Dulčić rodio se u Brusju g. 1875., gdje je blizu 27 godina župnikovao, a umro je g. 1957. Poslije Brusja službovao je i živio u Hvaru. Mnogo se bavio jezikom rodnog kraja i sakupljanjem narodnog blaga, ali je dobar dio toga ostao u rukopisu. Ovu je radnju napisao govorom sela Brusja. (Jedino su naslovi i podnaslovi — osim tri zadnja — i dijalog u posljednjoj crtici pisani književnim jezikom.)

Uz ovu radnju napisao je slijedeću bilješku o govoru otoka Hvara:

»Glavna je osobina u mjestima otoka Hvara (osim Sućurja), što govore čakavštinom (u Hvaru gradu čakavštinom). U instrumentalu reku *n* mjesto *m*. Dugo *á* izgovaraju kao *o*, npr. *móli*, *stóri*, *mlódi* (u Vrbanja a izgovaraju kao dvoglas *ao*, *maoli*, *staori*, *m्लाodi*, a nešto ovako zateže Svirče i Vrisnik). U Starom Gradu čisto *o* izgovaraju diftongom *uo*, npr. *bruod*, *Duomã* (a to u Komiži na Visu izgovaraju kao čisto *u*, npr. *brūd*, *Dumã*, *postil*). Još Stari Grad *e* izgovara čisto *ie*, a Dol, Vrboska i Jelsa nešto manje, npr. pet izgovaraju *piet*, šest. Zubne *d* i *t* izgovaraju kao *l*, npr. polkova, polpis, samo Grablje Velo i Malo, Zastraišće, Gdinj i Bogomolja izgovaraju: pojkova, pojpis, oj pri, poj stol. Pretežno, navlaš mlađi, ispuštaju *l* na kraju participia prošloga drugog, npr. piso je, doša je. U trećem licu prezenta plurala gotovo svi mladi govore na *du*, npr. govoridu, pušidu. Grad Hvar miješa *c*, *s*, *z*.«

Pri objavljivanju ovog rukopisa sačuvane su sve karakteristike originala. Naročito akcenti, od kojih pisac upotrebljava četiri. Pisac uz kratki brzi (") rabi i kratki spori (') jer smatra da u čakavštini još uvijek i on živi. Pisac također smatra da još živi i uzlazni akcent, pa ga je u ovom rukopisu upotrijebio i izjednačio s akutom.

Za sakupljanje ovdje iznesene građe autor se u prvom redu oslanjao na vlastito znanje i istraživanje prvenstveno u rodnom mjestu, a zatim i u ostalim mjestima općine. Za imena ribarskih predmeta poslužio se i fotografijama s napisima koje mu je stavila na raspolaganje hvarska obitelj Kasandrić. »Za nazive dijelova i opreme manjih brodova«, piše. »bili su mi svojim znanjem pri ruci braća Ante i Ive Bilić pk. Vjekoslava iz Hvara; za ribe, mreže i ribanje Marko Vučetić pk. Ante, nadimkom Vuna, a Karmelo Dužević pk. Ante, brodograditelj, za gradnju i opremu malih i velikih brodova.« O njima je autor napisao ovo:

1. Ante Bilić rođen je u Hvaru 20. VII 1899. Ribar je po rodu. Za mlađih godina putovao je nešto po svijetu parobrodima duge plovidbe. Sada ribari malim mrežama.

2. Ive Bilić, brat Antunov, rođen se u Hvaru 27. I 1912. Za mlađih dana bavio se ribarstvom. Sad se bavi postolarskim zanatom.

3. Marko Vučetić-Vuna pk. Ante rodio se također u Hvaru od ribarske obitelji 27. VI 1888. Bavi se uvijek, i dandanas, ribarštinom. Zbog bistrine uma i vještine u zanatu bile su mu povjerene razne časne službe u gradu.

4. Karmel Dužević pk. Ante (djed mu je bio iz Dola na Hvaru) rođen se 5. II 1911. u Korčuli gdje je izučio stručnu brodograditeljsku školu. Nakon toga putovao je brodovima duge plovidbe kao mornar, a kasnije kao brodarski majstor. Iza toga bio je u drugom svjetskom ratu, a onda radio na brodogradilištu u Splitu, dok nije dobio samostalan obrt te radio dalje u Visu, Komiži i Korčuli i napokon lani ovdje u Hvaru. Dobar je poznavalac svoje struke.